

BÉKI PIROSKA

¹Debreceni Egyetem, Sportgazdasági és -menedzsment Tanszék, Debrecen

¹University of Debrecen, Department of Sporteconomics and Management,
Debrecen

SZTEREOTÍPIÁK A SPORTBAN, AVAGY A NŐI SPORT LÉTJOGOSULTSÁGA NAPJAINK MAGYAR TÁRSADALMÁBAN

STEREOTYPES IN SPORT, RAISON D'ETRE OF FEMALE SPORT IN TODAY'S HUNGARIAN SOCIETY

Összefoglaló

A nők sportjának megítélése egyszerre hordoz biológiai és sportpolitikai alapfeltevéseket és ismeretanyagokat, látens vagy manifeszt értékpreferenciákat csakúgy, mint ideológiai elköteleződések és kulturális beidegződéseket. Az tehát, hogy a sportpolitika vagy a társadalmi gyakorlat hogyan viszonyul a női sportolókhoz, sokat elárul arról a társadalomról, amelyben e nők sportolnak. Történeti, kulturális és sportpolitikai kontextus nélkül a női sport megítélése a biológiai aspektusra szűkül le.

A tanulmány célja bemutatni a sportágak megítélését Magyarországon. A vizsgálat fókuszában a női sport jelenik meg mint egy olyan jelenség, mely egy tradicionálisan férfi területre hatol be egyre több sportágat érintve. Leginkább a maskulinnak számító sportágakat vizsgáljuk, azok közül is a legférfiasabbnak titulált egyéni és csapatsportokat érintjük, melyek sztereotipikus megítélését mutatjuk be a sportszakmai képzéseken a felsőoktatásban részt vevő hallgatók véleménye alapján. A vizsgált sportágak mindegyike az olimpiai programokban szerepel.

Kulcsszavak: nők sportja, maskulin sportok, sztereotípiák

Abstract

The perception of women's sport has both biological and sport political basic assumptions and educational materials, latent or manifest value preferences as well as ideological commitments and cultural habits. So how is the affair of the sport policy or the social practice to female athletes, says a lot about the society in which these women's sports. Without historical, cultural and political context the judgment of female sport narrowed down to the biological aspects

The study aims to present the judgment of sports in Hungary. The study focused on women's sport, like a phenomenon, which invades into a traditional masculine area affecting more sport. We investigate mostly the masculine sport, in which individual and team sports and we present it based on a survey research with the university sport students. Every sport what we have chosen is at the Olympic program.

Keywords: women's sport, masculine sport, stereotypes

Bevezetés

A sport férfidominanciájának szemléletében a kutatók tanulmányaikban számos alkalommal hasonlóan maszkulindomináns következtetésekre jutottak, mely egyértelműen bizonyítja a sztereotipikus gondolkodás létezését. A sport általában férfiterületnek minősül (Riemer & Visio, 2003), bár a sporttevékenységek tekinthetők férfiasnak, nőiesnek és semlegesnek is. Eltérések ugyan előfordulhatnak – a kosárlabda vagy férfias (Hardin & Greer, 2009; Matteo, 1988) vagy semleges (Koivula, 1995; Riemer & Visio, 2003) –, viszont úgy tűnik, hogy figyelemre méltó összhang van a tevékenység esztétikai megjelenése és genderszemponturnak megítélése között. Az érzelmeket is kifejezni képes tevékenységeket (pl. tánc, torna) következetesen nőiesnek minősítik, a teniszt vagy az úszást neutrálisnak, a küzdősportokat pedig férfiasnak. A sportágak megítélésének ilyen eredményei nagy hasonlóságot mutatnak az egyes országok között is, lásd például az USA-t (Hardin & Greer, 2009; Metheny, 1965; Riemer & Visio, 2003), Svédországot (Koivula, 1995) vagy Franciaországot (Fontayne, Sarrazin & Famose, 2001). Hasonló következtetésekre jutottak a különböző életkorú csoportokban – felnőttek és egyetemisták (Koivula, 1995) – vagy az óvodás gyerekek között (Riemer & Visio, 2003) végzett felmérések is.

A kutatási eredmények azt jelzik, hogy erős konszenzus van a sporttal kapcsolatos sztereotípiák és nemi szerepek között, és ez hasonló a nyugati országokban. Az is kézenfekvő következtetés, hogy ezek a megközelítések már a kora gyermekkorban internalizálódnak, azaz belsővé válnak. A sportágak választása során már a nemi szerepnek megfelelő sportot választja vagy a szülő a gyermekének, vagy maga a fiatal (Révész és mtsai. 2012; Berecz és mtsai. 2015; Dinya és mtsai. 2016). Szükségszerűen merül fel a kérdés, hogy milyen okok és körülmények tesznek egy sportot férfias vagy nőiessé. Lehet azzal érvelni, hogy azok a tevékenységek, amelyek erőt vagy gyorsaságot kívánnak, férfiasak, mert a férfiak erősebbek és gyorsabbak a nőknél. A kutatási eredmények azonban csak részben erősítik meg ezt a megközelítést, hiszen az úszást semlegesnek tartják (Metheny, 1965; Koivula, 1995; Hardin & Greer, 2009), pedig a férfiak általában gyorsabban úsznak a nőknél. Sokakkal egyetértve a szakirodalomban úgy gondoljuk, hogy a sport nemi alapú tipizálása attól függ, hogy karakterében milyen arányban szerepelnek férfias vagy nőies vonások. A férfias sportok férfias jellemzőkkel rendelkeznek, közöttük ott a fizikai kontaktus, a szemtől szemben állás, az erő és az agresszivitás. A nőies sportok

ezzel szemben olyan gyengédebb jellemzőkkel bírnak, mint a kifejezőkészség, kecsesség vagy esztétikusság (Hardin & Greer, 2009).

A kutatás során a következő kérdésekre kerestük a választ:

1. Melyek azok a sportágak, melyeket a felsőoktatásban testkulturális szakon végző hallgatók nőiesnek, férfiasnak vagy nemi szempontból neutrálisnak ítélnék ma Magyarországon?
2. Milyen sztereotip gondolkodással rendelkeznek a sportágakkal kapcsolatban a leendő sportszakemberek, nők és férfiak egyaránt?
3. A sztereotip gondolkodás melyik nemre jellemzőbb, és hogyan függ össze a saját sportággal?

Sztereotípiák és a sport

Az embereket bombázzák a nemi sztereotípiák a születéstől a halálig. Ha egy baba születik, már a szülők előre bevásárolnak kék vagy rózsaszín ruhákat, teherautókat és katonákat vagy babákat és állatokat, és nemnek megfelelően társítják a tulajdonságokat, mint erős és éber vagy lágy és finom (Malszecki & Cavar, 2005, 161. o; Zimmerman & Reaville, 1998, 41. o).

A sztereotípiák sok vonatkozásban érhetnek egy csoportot vagy egy társadalmi kategóriát, vonatkozhatnak kisebbségi csoportokra, nemekre, etnikumokra, foglalkozási területekre. Az első sztereotípiákkal foglalkozó átfogó kutatás Katz és Braly (1933) nevéhez fűződik, mely egyrészt azért fontos, mert történetileg elsőként emlegetjük, másrészt nem közös konszenzuson alapultak, hanem az egyes egyének elvárásait vizsgálta egyes csoportokkal szemben. Ezt ugyan megelőzte Lippmann fogalomalkotása (1922), de ekkor még leginkább képekről beszélt, melyek gondolatainkat meghatározzák. Katz és Braly fogalmának megjelenése két problémakört alakított ki. Az első kérdéskör arra utalt, hogy a sztereotípiák vajon eltorzítják-e a valóságot, a másik, hogy kártekonnyan befolyásolják-e a társadalomban megjelenő viszonyrendszereket. A sztereotípiák prototípusaiban egy csoportot ruházunk fel emberi tulajdonságokkal, melyek inkább túlzott általánosításokon alapulnak, másrészt azt is fontos meghatározni, hogy kik a csoport tagjai. Itt merül fel az a kérdés, hogy az ilyen vélemények az egyes egyénekhez kapcsolhatók, vagy egy társadalmilag elfogadott nézetet reprezentálnak (Hunyadi, 2001).

A nyugati kultúrákban a férfinek tulajdonítják az intelligens viselkedést, a jobb ítélőképességet, a nagyobb terhelhetőséget. Jobban viseli a szenvedést, éppen ezért alkalmasabb a társadalomban a vezető szerepre (Buda, 1998). Azt is megkérdőjelezték a középkorban, hogy a nő egyáltalán embernek tekinthető-e, vagy inkább állati sorba tartozik. Möbius onnan vezette le a nő butaságát, hogy a férfi alapvetően értelmes, így feljebb való. A nők sok esetben az ilyen jellegű negatív kritikák félelme miatt rettegnek a sikerektől. Hasonlóan jelennek meg a sporttal kapcsolatos sztereotípiák is.

Doros véleménye szerint a nők a sportokban normát szegnek, és nem megfelelő viselkedésükkel megzavarják a rendszert (1932). Mivel a nők behatolnak a maszkulin territóriumba, ezért – ogy megmaradjon a dominancia – szegregálni kell őket, tehát le kell szabályozni, mely sportágakba kapcsolódhatnak be. Eleinte ezek a sportágak kizárólag a nyárra korlátozódtak. Az igazi fejlődés a nők sportjában akkor következett be, amikor elérték, hogy önálló szakosztályok alakuljanak számukra.

Ezzel a sport tulajdonképpen egy modern női szerepnek minősül, hisz a nők részvétele a modern sporthoz köthető, ekkor a hagyományos férfiszerephez tartozó területre hatoltak be. Továbbgondolva: a versenysport egyik célja az is, hogy csökkentse azokat a társadalmi esélyegyenlőtlenségeket állami szinten, amelyek napjainkban társadalmunkra jellemzőek (Velencei, 2012).

A sport továbbá egy hatékony eszköz arra, hogy a nők és a női sport sztereotipikus megítélése egyre tompuljon, még akkor is, ha manapság egyre inkább maszkulin tulajdonságokkal kell rendelkeznie a sportok többségénél a női résztvevőknek. A labdarúgás, a jégkorong, a küzdősportok vagy a súlyemelés például ilyen tabusportnak számított a hölgyek számára, mégis lehetőséget kaptak a bekapcsolódásra. A női testtel és a nőies viselkedéssel kapcsolatos normatív elképzelések itt „zavarodnak meg” leginkább (Scraton et al., 1999). Ahogy Halbert (1997) és McCaughey (1997) is megjegyzi, a női ökölvívók különösen megkérdőjelezzik azt a Messner (1996) által felállított, a nemi és szexuális identitásra vonatkozó bináris képletet, mely így írható le: a sportolás = férfiaság = heteroszexualitás és sportolás? = nőiesség? = heteroszexualitás? Az ökölvívó hölgyek a ringben ugyanis mindazokat a jegyeket együttesen mutatják, amelyeket a tradíciók leginkább azonosítanak a férfiasággal, úgymint agresszivitás, erő, nagyfokú koncentráció. Az ambivalens megítélés másik oka éppen a tradicionálisan férfias sportágat űző női versenyzők nemi identitásának kétféle, egymásnak sokszor ellentmondó megnyilvánulása. A másik tradicionálisan férfiterület a csapatsportokat érintve éppen a labdarúgás,

a jégkorong vagy a vízilabda, melyben a nők megjelenése nemtetszést váltott ki a társadalomból. Ezeket a hölgyeket automatikusan sztereotípiák övezik, melyek szerint ezek a sportok nem nőknek valók.

Nők a maszkulin sportokban

A testiség, a test nem kiindulópont, hanem eredmény vagy hatás, amely egy bizonyos időben és helyen fogant. Eleinte az orvostudomány találta a nőket sportra alkalmatlannak, betegnek, hiszen a női test felépítése gyenge, nem tud alkalmazkodni a fizikai megterheléshez. A „gyengébb nem” térhódítása bár megindult, de éppen ezért elmaradt a sokkal inkább „kétneműnek” elfogadott sportágakban tapasztalt előretöréstől. Ennek hátterében az áll, hogy a gyengébb fizikumra, a labilisabb pszichés alkatra, valamint az emóciók kontrollálásának alacsonyabb szintjére hivatkozva sokáig csak bizonyos sportágakat tartottak alkalmasnak a nők számára. Azonban azokat, amelyeket a komoly fizikai megterhelés, a testtest elleni küzdelem, az agresszió és a feszültség magasabb foka jellemez – vagyis nem összeegyeztethetők a nőiesség hagyományos társadalmi koncepciójával (Davis & Louveau, 1998), – nemcsak a férfiak, hanem többségükben maguk a nők is elutasították.

A férfiasság és a nőiesség kulturális különbségei már fél évszázada megmutatkoznak a sportágak genderjellegű kategorizálásában is. Metheny (1965) elméletéből kiindulva a nők három, társadalmi elfogadottságukat tekintve egymástól eltérő kategóriába tartozó sportági csoportból választhatnak maguknak. A két szélső pólushoz a nagyon férfias és ezért nőknek nem ajánlott, illetve a kifejezetten nőiesnek tartott sportok sorolhatók. Az első csoportba tartoznak azok a mozgásformák, melyekben közvetlen fizikai kontaktus alakul ki az ellenféllel, vagy nehéz sportszereket kell használni, illetve hosszú távú terhelésnek van kitéve a szervezet. A harmadik, azaz az ellentétes póluson azok a sportok találhatók, melyeket könnyű szerekkel végeznek, vagy esztétikailag szépek, illetve térbeli akadály választja el az ellenfeleket egymástól, vagy mozgékonyság, gyorsaság jellemzi. A középső kategóriába tartozik az összes többi sportág.

Postow (1980) szerint a Metheny által felsorolt sportági jellemzők tulajdonképpen olyan férfitulajdonságok megfelelői, mint az agresszivitás, az eredményesség és az erő. Éppen ezért azokat a sportágakat, amelyekben leginkább ezekre van szükség, automatikusan maszkulinnak címkézik.

Igaz ez a megítélés fordított helyzetben is. Messner és Donald F. Sabo vizsgálatai szerint egyértelműen látszik, ha a férfiak részt vesznek egy nőies vonásokkal teli tevékenységben, akkor a feminin mozgásformát végző férfiak melegeként vannak elkönyvelve. Az újságírók is negatívan cikkeztek róluk, így végképp ez a kép alakult ki a társadalomban. Ismeretes több példa is, amikor a fiúgyerek sportágválasztása miatt az édesapa kitagadta gyermekét. (Messner és Sabo, 1990)

Bár a nemek közti szakadékok csökkennek a sportban (Tatem et al., 2004), a férfi világcsúcsok rendszeresen magasabbak a nőieknél azon sportágakban, amelyekben erőre, gyorsaságra vagy állóképességre van szükség, mint az atlétikában és az úszásban. Ugyanakkor a férfiak nem feltétlenül érnek el jobb eredményt olyan tevékenységekben, amelyek koncentrációt, nyugalmat vagy pontosságot igényelnek. Például egy nő (Zhang Shan) nyerte 1992-ben az olimpiai trapp versenyszámot (lövészet), épp azelőtt, hogy ebben a számban külön indultak volna a nők. Biathlonban, jóllehet a férfiak gyorsabban sélnek, mint a nők, viszont nem teljesítenek jobban a lövészetben (Bletsou, Gerodimos, & Pollatou, 2006).

Módszerek és hipotézisek

A kérdőíves felmérést a 2013/2014-es tanévben végeztünk a felsőoktatásban testkulturális szakokat indító egyetemeken és főiskolákon tanuló hallgatókkal Magyarországon. A kérdőívet minden évfolyamon, BSc és MSc szakokon egyaránt felvettük. A survey vizsgálat elemszáma $n = 1107$. Az adatgyűjtés önkitöltős kérdőívvel történt. A kérdésekben körbejártuk a hipotéziseinkben meghatározott témákat. A kérdőív eredményeit elemezzük tanulmányunkban, mely kizárólag azokat a véleményeket tartalmazza, melyeket a válaszadók írtak le a kérdezés során.

Előzetesen azt feltételeztük, hogy:

1. miközben egyre több sportág tartozik a „kétnemű” sportágak kategóriájába, a legerősebben feminin, illetve maszkulin sportágakban résztvevők sztereotipikus megítélése nem változott, míg napjainkra a sportágak többsége mindkét nem számára elfogadott, kivételt képeznek azok a tradicionális férfisportok, amelyekre a nagyfokú agresszió, illetve a rendkívül erős fizikai megerőltetés jellemző – ezek női szakágának létjogosultságát megkérdőjelezzük;

2. a sztereotipizálás a férfiak körében erősebben jelentkezik, mint a nők esetében, és előbbiek erősebben kötődnek a hagyományos nemi szerepekhez is, ezzel összefüggésben a maszkulin sportágakat űző férfiak, illetve a feminin sportágakat űző nők kevésbé fogadják el azokat a sportolókat, akik olyan sportágakat választanak, melyek társadalmilag nem elfogadottak számukra;
3. az egyéni sportágak közül az ökölvívást, míg a csapatsportok közül a labdarúgást tartják a legférfiasabb sportágnak.

Eredmények

A kérdőíves kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy a női sport megítélése változó (táblázat). A válaszlehetőségeket előre megadtuk, és a következő kérdésnél kértük az indokolást (1. táblázat). 3,6%-ban azt a választ kaptuk, hogy nagyon nem értenek egyet azzal a kijelentéssel, hogy a női sport teljesen egyenértékű a férfiakéval, 18,3% nem értett egyet ezzel a kijelentéssel, 10,2% semlegesnek minősítette a kérdést. Legnagyobb százalékban (45,5) úgy ítélik meg, hogy részben igaz a kijelentés, és 20,1%-ban teljesen egyenértékűnek érzik a két területet. Válaszukat azzal indokolták leginkább (41%), hogy a női sport sajnos napjainkban alárendelt területe a férfi sportnak, nem mellérendelten, hanem inkább alá-fölé rendeltségben jelenik meg. Ezt a véleményt tükrözi Gál (2007) kutatása is a médiában.

		Frequency	Percent
Érvényes	Nagyon nem értek egyet	40	3,6
	Nem értek egyet	201	18,2
	Semleges	112	10,1
	Részben értek egyet	499	45,1
	Teljesen egyetértek	221	20,0
	nem tudom	24	2,2
	Total	1097	99,1
Hiányzó adat	System	10	,9
Összesen		1107	100,0

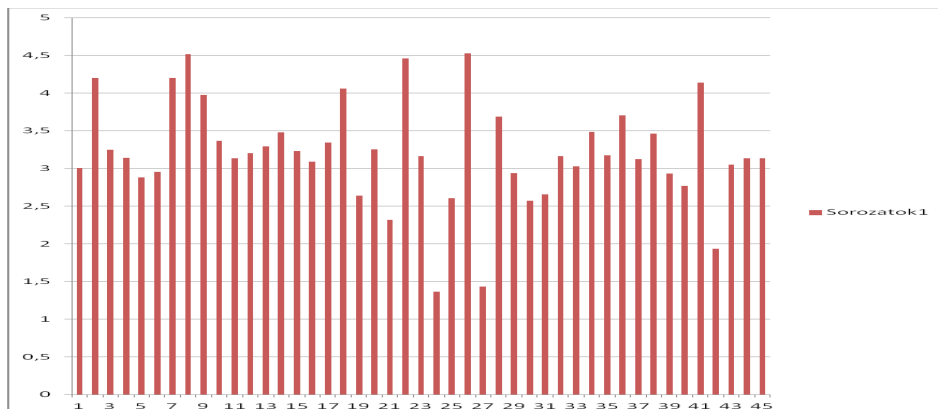
1. táblázat: Mennyire ért egyet azzal a kijelentéssel, hogy napjainkban a női sport a férfiakéval teljesen egyenértékű?

A válaszadók 24,9%-ban azt a választ adták, hogy a 21. században a női sport elismertsége sportágtól függ, azon túl is a sportág eredményességétől, és 23,7% úgy ítéli meg, hogy a két szakág egyenértékű.

- „Szerintem az eredményektől függ, hogy egy sport mennyire támogatott, mennyire sikeres. Ami nálunk jó eredménynek számít, az külsős szemmel semmi. A hétköznapiakban az első 3 helyezés a jó.” (RG-s lány)
- „Sportágtól függ, hogy mennyire egyenlők a nők és a férfiak, meg az eredményességtől.” (Kézilabdázó lány)
- „Szerintem ugyanolyan helyzetben vannak, mint a férfiak. Én nem éreztem, hogy bármilyen nyomást gyakorolnának rám azért, mert »nőként« sportolok. Van, akinek könnyebb a helyzete, van, akinek nehezebb, én nem érzem, hogy ez amiatt lenne, hogy valaki férfi vagy nő. Az sem mindegy, hogy milyen sportágról beszélünk.” (Műkorcsolyázó lány)
- „A nőkhöz nem jó a hozzáállás az ökölvívásban. A többi sportnál nincs ilyen. Beszéltem tornászokkal, focistákkal, és máshol más a helyzet.” (Ökölvívó lány)

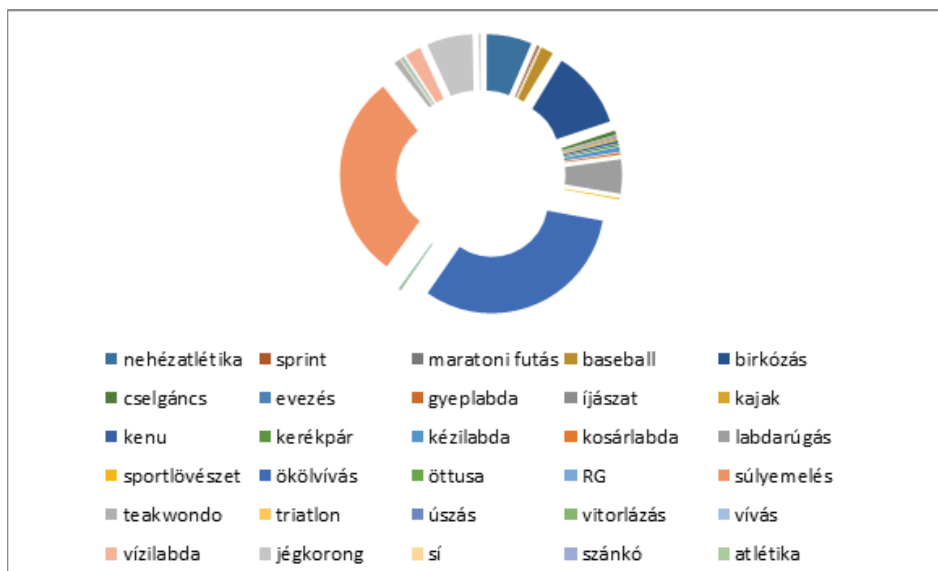
Meglepődve tapasztaltuk, hogy olyan válasz is érkezett, ahol azt állították, hogy a férfiak az alárendeltek a sportban.

A kérdőív válaszadóinak véleménye alapján kialakult, hogy mely sportágakat tartják maszkulinnak, femininnek és neutrálisnak az olimpia programjában megjelenő sportágak közül, ezt egy 5 fokozatú Likert-skála segítségével határozhatták meg (a 4,00 fölötti átlag értéknél maszkulinnak, 2,00 alatt femininnek számított a sportág [1. diagram]). A diagram alapján nőies sportágnak számít a műkorcsolya (1,935), a szinkronúszás (1,4327), a ritmikus gimnasztika (1,3668), illetve férfias sportágnak számít a nehéztorna (4,203), a baseball (4,2), a birkózás (4,516), a cselgáncs (3,974), a labdarúgás (4,0596), az ökölvívás (4,4607), a súlyemelés (4,5257), a jégkorong (4,1367). A többi sportágat a neutrális kategóriába tartozónak sorolták be.

1. diagram: A sportágak megítélése a kérdőíves kutatás alapján (sportágak 1. melléklet)

Az olimpiai sportágak tekintetében megvizsgáltuk, hogy melyiket tartják a válaszadók mind közül a legférfiasabbnak (2. diagram). Az ökölvívás 31,8%-kal megelőzte a súlyemelést (29,5%), így elmondhatjuk, hogy hipotézisünk igazolást nyert. A csapatsportok tekintetében a labdarúgást (4,9%) megelőzte a jégkorong (6,6%), ezzel ebben a kategóriában a jégkorong lett a legférfiasabb csapatsportág, mellyel a hipotézisünk megdőlt.

2. diagram: Mely sportág a legférfiasabb?

Az ökölvívással kapcsolatban feltettük azt a kérdést, hogy ha a megkérdezettnek a lánygyermeké ezt a sportágat választaná, mennyire értene vele egyet, illetve támogatná ebben a tevékenységében. Legmagasabb százalékban (31,3) azt a választ kaptuk, hogy ugyan támogatná, de nem örülne neki, és bízna abban, hogy egy másik sportágat választ. 20,6% feltétel nélkül támogatná gyermekét, és 29,2% szeretné, hogy másik sportágban próbálja ki magát a lánygyermek. Csak 7,8% tiltaná el a sportágtól. Tulajdonképpen ez az eredmény arra mutat rá, hogy a válaszadók az ökölvívással kapcsolatban sztereotipikusan viselkednek, hiszen 79,1%-ban nem örülnének ennek a sportágválasztásnak, még akkor sem, ha esetleg sikereket tudna elérni benne a gyermekük.

Néhány választ kiemelnénk indoklásképpen:

„Meggyőzőném, hogy egészségtelen, káros és gusztustalan, ha egy nő bokszol.”

„Támogatnám, mert az ő élete, ő dönti el, mi teszi boldoggá, de örülnék, ha nőiesebb sportot választana.”

„Nem támogatnám, járjon inkább önvédelemre vagy valamilyen nőies foglalkozásra.”

„Örülnék, hogy sportol, de miért pont a boksz?!”

		Frequency	Percent
Valid	Támogatná leányát a sportágválasztásban	228	20,6
	Próbálná lebeszélni az ökölvívásról	323	29,2
	Támogatná, de bízna benne, hogy sportágat vált	346	31,3
	Megtiltaná neki az ökölvívást	86	7,8
	egyéb	61	5,5
	nem tudom	45	4,1
	Total	1089	98,4
Missing	System	18	1,6
Total		1107	100,0

2. táblázat: Ha lánya az ökölvívást választaná, mit tennie?

Néhány kijelentéssel kapcsolatban is érdekesnek tartottuk, hogy mennyire értenek velük egyet a válaszadók. 32,2%-ban egyetértettek azzal, hogy a nők teljesítményének kisebb az értéke a maskulin sportágakban, mint a feminekben. 12,4% nagyon egyetértett azzal, hogy egyenesen vicces, amikor két nő bokszol. 45,1% egyetértett azzal, hogy a női labdarúgás a nézők számára élvezhetetlen.

Megkérdeztük, hogy hogyan rangsorolnák egy ötfokozatú skálán népszerűségét tekintve a labdajátékok (kézilabda, kosárlabda, vízilabda, jégkorong, röplabda, labdarúgás) női és férfi változatát. Véleményük szerint a férfi foci a többi labdajátékhoz képest közel 40 százalékkal élvezetesebb, ami a magyar labdarúgás alacsony színvonalát erősen megmutatja. A női változat népszerűségét különösen jól demonstrálja az a tény, hogy a leendő sportszakemberek körében csak közel 4 százalék az, aki szívesen néz meg egy női futballmérkőzést. A megkérdezettek válaszai az alábbi két táblázatban jelennek meg. (3-4. táblázat) A kérdést azért tettem fel, mert Magyarországon a legnépszerűbb és legtöbbet közvetített csapatsport a labdarúgás, nemzetközi eredményeinket tekintve viszont elmarad az elvárásoktól. A nők tekintetében több kiemelkedő versenyző játszik a Bundesligában, illetve külföldi nagy csapatnál, mégsem hallunk róluk úgy, mint férfi társaikról.

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	1	94	8,5	8,6
	2	138	12,5	21,1
	3	194	17,5	38,8
	4	230	20,8	59,7
	5	442	39,9	100,0
	Total	1098	99,2	
Missing	System	9	,8	
Total		1107	100,0	

		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	1	289	26,1	26,2
	2	361	32,6	58,9
	3	292	26,4	85,4
	4	120	10,8	96,3
	5	41	3,7	100,0
	Total	1103	99,6	
Mis- sing	System	4	,4	
Total		1107	100,0	

3-4. táblázat: Csapatsportok rangsora (3. ffi, 4. női)

Azzal kapcsolatban is kíváncsiak voltunk a sportszakemberek véleményére, hogy mennyire tartják elfogadhatónak, hogy egy nő a labdarúgást válassza sportágának, illetve mennyire tartják férfiasnak a sportágat. A válaszadók 26,5%-a nagyon férfiasnak, 56%-a férfiasnak, 17%-a pedig nemileg semlegesnek ítélte meg. Ez abból is ered, hogy a férfias sportágat űző nők engedékenyebbek a megítélésben, mint társaik. A labdarúgás jellemzésénél nyílt kérdés volt, hogy milyen kifejezésekkel jellemzik a labdarúgást és azon belül is a női szakágat.

Szeretnénk bemutatni néhány véleményt a leendő sportszakemberek tollából a női labdarúgásról, melyből jól látható, hogy mennyire eltér a férfiak és a nők megítélése, és saját sportáguk is jelentősen befolyásolja véleményalkotásukat. Ezen kijelentések jól mutatják, hogy a férfiak erőteljesebben sztereotipizálnak, mint női társaik, és a férfias sportágakban megjelenő férfiak, illetve a nőies sportágakban megjelenő nők véleménye határozottabban elutasító, mint a többi sportágban jeleskedőké.

„Ez a sport nem nőknek való.” (ritmikus gimnasztikát űző nő)

„Homoszexuálisok azok a nők, akik fociznak.” (férfi labdarúgó)

„Rossz nézni.” (férfi jégkorongozó)

„Mindenki olyan sportot választ magának, amelyet szeretne.” (női labdarúgó)

„Miért ne űzhetnék a nők is?” (női ökölvívó)

A női jégkorongozás megjelenése Magyarországon az 1980-as évekre tehető, a folyamatosan fejlődő szakág eredményessége egyelőre elmarad a férfi társától. Valószínűsíthető, hogy éppen ezért ezt a sportágat ítélik meg a legférfiasabb csapatsportágnak. Hazánkban az igen fiatal női szakág még nem vívta ki elismertségét a médiában, de a folyamatos fejlődés és a női játékosok eltökélt küzdelme a jövőben meghozhatja a sikert.

A jégkorong esetében is megkérdeztük, hogy mennyire élvezetesek a női, illetve a férfi szakág mérkőzései. A férfi játékot 32%-ban nagyon élvezetesnek ítélik meg, míg a nők játéka 35,2%-ban nem élvezetes.

	Frequency	Valid Percent
Valid 1	326	29,7
2	387	35,2
3	271	24,7
4	84	7,7
5	30	2,7
Total	1098	100,0
Total	1107	

5. táblázat: Női jégkorongversenyek élvezhetősége

Összefoglalás

Az ökölvívásban 1995-ben megjelenő női szakág egyre több eredményes versenyzőt nevelt ki. Ekkor még nem volt ismert a közvélemény számára, hogy a nők is ringbe léphettek. Nemzetközi viszonylatban ugyan megjelentek, de az olimpiai programban csak Londonra sikerült kivívni elfogadottságukat (Béki & Gál, 2011), de a férfiak 10 súlycsoportjához képest a nők csak 3-ban versenyezhettek. Hazánkban sajnos nem sikerült a játékokra női kvótát szerezni, és a médiában sem sikerült az elismertséget kivívni. Az AIBA még a szoknya bevezetésével is próbálkozott, ezzel előrelendítve a nézettséget, de így sem sikerült – hasonlóan a férfias csapatsportokhoz és a sport egészét illetően.

A labdarúgás tradicionális férfi voltát ismerve nem meglepő, hogy a női labdarúgástól még mindig idegenkednek Magyarországon, és a szakágat is olyan

emberek működtetik, akik szeretik a komoly kihívásokat. Az első kihívás mindjárt a toborzás, hiszen ha egy lány focizni megy, a környezetében sokan furcsán tekintenek rá. A második kihívás az edző megtalálása, ugyanis a női csapatokkal foglalkozókat a kollégáik nem kezelik megfelelően, legtöbbször lenézik őket. A női fociról a labdarúgást kedvelők nagy részének szinte semmilyen információja sincs, vagy ha van is, többségében negatív. A médiában alig van hír róla, ha mégis megjelenik valami, az is inkább a sporthírek utolsó rovataiban szerepel. Ezek a körülmények determinálják a sportágat, bár valószínűsíthető, hogy a hazai labdarúgás eredményességét a női szakág fejlődése gyorsabban tudná előmozdítani, mint a férfi szakág. 2011-ben Németországban kimutatták, hogy egyre több női labdarúgó játszik nemzeti csapatokban mind belföldön, mind külföldön (Tiesler, 2011). Az 1970-es évek óta betörni vágyó nők a 21. században már a globális sport részévé váltak, annak ellenére, hogy a labdarúgás férfi szakága nem támogatta a sport ipari komplexében a nők elterjedését (Maguire, 2004).

A jégkorong női szakágának elismertsége hasonló az előbb említett két sportágéhoz, de elterjedése lassabban zajlik.

Konklúzió

A korábban hagyományosan férfiasnak vagy nőiesnek tekintett sportágak „kétneművé” válása azt a kérdést veti fel, hogy vajon a sportágakhoz vagy azok képviselőihez kapcsolódó sztereotípiák megváltoznak-e majd a jövőben. Kutatásunkban olyan sportágakkal foglalkoztunk, melyek korábban egyneműek lévén egyértelműen a férfiassághoz és a nőiességhez kötődő sztereotípiákkal voltak jellemezhetők. A saját nemhez tartozó sportágban jeleskedők erőteljesebben elutasítják az ellenkező nemhez tartozó sportágban megjelenő versenyzőket, ezzel alátámasztva hipotézisünket. Az eredmények azt is mutatják, hogy a férfiak még ezen sportágak esetében is előítéletesebben nyilatkoznak, mint a nők, hasonlóan Matteo 1986-os tanulmányában leírtakhoz.

Felvetődik tehát a kérdés, hogy kialakul-e a jövőben a sportágaknak egy nemre jellemző változata, vagy a sportágban szereplő sportolók nemi identitása kérdőjeleződik-e meg továbbra is. Az a körülmény, hogy a „hírgyártók” férfiasnak minősítenek sportágakat, és helytelenítik azoknak a hölgyeknek a választását, akik ezeket űzik, alapjaiban befolyásolja ezek társadalmi elismertségét. Bár a nemi szerepekhez kapcsolódó normák – többek között a sportnak

köszönhetően is – sokat változtak az elmúlt évtizedekben, a női sportolók férfias küzdelme még napjainkban is sokszor a nőiesség és a heteroszexualitás megkérdőjelezéséhez vezet.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BERECZ BERNADETT, BÍRÓ MELINDA, BODA ESZTER (2015) A sportágválasztás motívumai az atlétikában. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series: Sectio Sport* 42: pp. 17–26. (2015)
- BÉKI P. GÁL A. (2011): Átütő siker (?) a női sportban: Ringbe lépés Londonban. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 4, 3–6.
- BLETSSOU, E., GERODIMOS, V., & POLLATOU, E. (2006). Performance differences between men and women elite athletes in biathlon, in pursuit contest. *Inquiries in Sport & Physical Education*, 4, 455–461.
- BUDA, B. (1998): A nemi szerepek problémája. In: Erős, F. (szerk.): *Megismerés, előítélet, identitás*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest
- DAVISSE, A. LOUVEAU, C. (1997): *Sports, école société, la différence des sexes féminin et activités sportives*. L'Harmattan, Paris.
- DINYA ANNA, BÍRÓ MELINDA, KOPKÁNÉ PLACHY JUDIT (2016) A kiválasztás vizsgálata a kézilabda sportágban. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series: Sectio Sport* 43: pp. 3–12.
- DOROS, GY. (1932): *A sport szociális és kulturális vonatkozásai*. Budapest, OTT.
- FONTAYNE, P., SARRAZIN, P., & FAMOSE, J. P. (2001). Sport practices of French teenagers: a gender differentiation. In: *Les pratiques sportives des adolescents: Une différenciation selon le genre*. *Staps*, 22 (55), 23–37. <http://dx.doi.org/10.3917/sta.055.0023>.
- GÁL, A. (2007): *Sport és társadalmi nem a 21. század elején a média tükrében*. Semmelweis Egyetem, Budapest. http://phd.sote.hu/mwp/phd_live/vedes/export/galandrea.m.pdf

- HALBERT, C. (1997): Tough Enough and Woman Enough: Stereotypes, Discriminations and Impression Management Among Women Professional Boxers. *Journal of Sport and Social Issues*, 21: 7–37.
- HARDIN, M., & GREER, J. D. (2009). The influence of gender-role socialization, media use and sports participation on perceptions of gender-appropriate sports. *Journal of Sport Behavior*, 32, 207–226.
- HUNYADY, GY. NGUYEN, L. L. A. (2001) (szerk): Sztereotípiakutatás. Hagymányok és irányok. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- KATZ, D. BRALY, K. (1933): Racial Stereotypes in one hundred college students. *Journal of Abnormal and Social Psychology* 28. pp. 280–290.
- KOIVULA, N. (1995). Rating of gender appropriateness of sports participation: effects of gender-based schematic processing. *Sex Roles*, 33, 543–557. <http://dx.doi.org/10.1007/BF01544679>.
- KOIVULA, N. (1999). Sport participation: differences in motivation and actual participation due to gender typing. *Journal of Sport Behavior*, 22, pp. 360–380.
- LIPPMANN, W. (1922): „Public Opinion.” Google Books. Letöltés: 2016. 03. 11.
- MAGUIRE, J. (1986): „Images of Manliness and Competing Ways of Living in Late Victorian and Edwardian Britain”, *British Journal of Sports History*, 3:3 (December): 265–287.
- MALSZECKI, G. CAVAR, T. (2005). Men, masculinities, war, and sport. In Mandell, N. (szerk.). *Race, Class, and Sexuality* (4th Ed.). Pearson Prentice Hall: New York.
- MATTEO, S. (1988). The effect of gender-schematic processing on decisions about sexinappropriate sport behavior. *Sex Roles*, 18, 41–58. <http://dx.doi.org/10.1007/BF00288016>.
- MCCAUGHEY, M. (1997): *Real Knockouts: The Physical Feminism of Women's Self-Defense*. New York University Press, Albany.

- MESSNER, M. A. (1996): Studying up on Sex. *Sociology of Sport Journal*, 13: 221–237.
- MESSNER, M. SABO, D. (SZERK) (1990): *Men, sport, and the gender order*. Champaign, Ill. Human Kinetics.
- METHENY, E. (1965). Symbolic forms of movement: the feminine image in sports. In Metheny, E. (szerk.), *Connotations of movement in sport and dance* pp. 43–56. Dubuque: Brown.
- POSTOW, B. C. (1980): Women and masculin sports. *Journal of the Philosophy of Sport*, VII, 51–58.
- RÉVÉSZ LÁSZLÓ, BOGNÁR JÓZSEF, SÓS CSABA, BIRÓ MELINDA, SZÁJER PÉTER (2012) A sportágválasztást meghatározó tényezők elemzése versenyszerű úszóknál. *Magyar Sporttudományi Szemle* 13:(1 [49]) pp. 26–35.
- RIEMER, B. A., & VISIO, M. E. (2003). Gender typing of sports: an investigation of Metheny's classification. *Research Quarterly for Exercise & Sport*, 74, 193–204.
- SCRATON, S. FASTING, K. PFISTER, G. & BUNUEL, A. (1999): It's Still a Man's Game? The Experiences of Top-Level European Women Footballers. *International Review for the Sociology of Sport*, 34: pp. 99–111. SAGE Publications. London, UK.
- TATEM, A. J., GUERRA, C. A., ATKINSON, P. M., & HAY, S. I. (2004). Momentous sprint at the 2156 Olympics? Women sprinters are closing the gap on men and may one day overtake them. *Nature*, 431, 525.
- TIESLER, N. C. (2011): Main trends and patterns in woman's football migration. In: Agergaard, S., Tiesler, N. C. (szerk): *Woman, Soccer and Transnational Migration*. Routhledge, New York.
- VELENCZEI, A. (2012): Társadalmi esélyegyenlőtlenség az utánpótlás korú sportolók körében az államilag finanszírozott programokban résztvevők esetében. PhD-dissertation. <http://phd.sote.hu>
- ZIMMERMAN, J. REAVILL, G. (1998). *Raising Our Athletic Daughters: How Sports Can Build Self-Esteem and Save Girls' Lives*. Doubleday: New York.

Melléklet

1. sz. melléklet

	Sorszám
Asztalitenisz	1
Nehéztorna	2
Sprint	3
Maratoni futás	4
Magasugrás	5
Rúdugrás	6
Baseball	7
Birkózás	8
Cselgáncs	9
Evezés	10
Gyeplabda	11
Ijászat	12
Kajak	13
Kenu	14
Kerekpár	15
Kézilabda	16
Kosárlabda	17
Labdarúgás	18
Lovassportok	19
Sportlövészet	20
Műugrás	21
Ökölvívás	22
Ottusa	23
RG	24
Röplabda	25
Súlyemelés	26
Szinkronizálás	27
Taekwondo	28
Tennisz	29
Tollaslabda	30
Torna	31
Triatlon	32
Úszás	33
Vitorlázás	34
Vívás	35
Vízilabda	36
Biatlon	37
Bob	38
Curling	39
Gyorskorcsolya	40
Jégkorong	41
Műkorcsolya	42
Si	43
Sífutás	44
Szánkó	45